

Sygn. akt III CZ 123/22

POSTANOWIENIE

Dnia 25 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Władysław Pawlak (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa E. J., K. J.
przeciwko [...] Bank [...] AG w W.
o ustalenie i zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 25 marca 2022 r.,
zażalenia powodów na wyrok Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 9 listopada 2021 r., sygn. akt I ACa [...],

**oddala zażalenie i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym sprawę w
instancji.**

UZASADNIENIE

Powodowie E. J. i K. J. w pozwie skierowanym przeciwko [...] Bank [...] S.A. w W. (po przejściu w trybie połączenia transgranicznego [...] Bank [...] AG w W.) domagali się ustalenia, że umowa kredytu hipotecznego z dnia 12 sierpnia 2008 r., którą powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego jest nieważna, ewentualnie, na wypadek nieuwzględnienia roszczenia głównego, wnieśli o zasądzenie na ich rzecz od pozwanego kwot 37 085,94 zł i 17 050, CHF z ustawowymi odsetkami od dnia 30 kwietnia 2018 r. do dnia zapłaty, ewentualnie

o zasądzenie kwoty 45 215,22 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 30 kwietnia 2018 r. do dnia zapłaty.

Wyrokiem z dnia 21 października 2020 r. Sąd Okręgowy w J. ustalił, że umowa kredytu hipotecznego z dnia 12 sierpnia 2008 r., zawarta przez powodów z poprzednikiem prawnym pozwanego, jest nieważna.

W wyniku apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny w [...] uchylił wyrok Sądu Okręgowego i przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Sąd drugiej instancji przyjął, że nie zaistniały podstawy do uwzględnienia powództwa głównego, a w związku z tym zachodzi konieczność rozpoznania żądań ewentualnych. W konsekwencji nie doszło do rozpoznania przez Sąd pierwszej instancji istoty sprawy.

W zażaleniu powodowie zaskarżyli wyrok Sądu drugiej instancji w całości i wnieśli o jego uchylenie. Zarzucili naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez bezzasadne przyjęcie, iż Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, albowiem nie ocenił zgłoszonych przez powodów roszczeń ewentualnych z uwagi na brak określenia przez powodów relacji zachodzących pomiędzy tymi roszczeniami oraz treści każdego z nich, podczas gdy dokonana przez Sąd pierwszej instancji ocena prawna umowy stron jest prawidłowa i opiera się na uwzględnieniu roszczenia głównego, tj. o unieważnienie w całości umowy kredytowej, wobec czego brak było podstaw do orzeczenia o żądaniach ewentualnych, które potencjalnie zaktualizować mogłyby się dopiero w sytuacji, gdyby nastąpiło oddalenie żądania zasadniczego, do czego w niniejszej sprawie brak było podstaw.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W postępowaniu wywołanym zażaleniem strony, skierowanym na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. przeciwko uchyleniu przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, ocenie podlega jedynie prawidłowość zakwalifikowania przez sąd odwoławczy określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego. Ocena ta nie obejmuje natomiast zarówno merytorycznego stanowiska prawnego sądu drugiej instancji, jak i prawidłowości zastosowania przepisów prawa procesowego, które nie odnoszą się do kwalifikacji

powstałej sytuacji procesowej w kontekście przesłanek z art. 386 § 4 k.p.c. Oznacza to, że Sąd Najwyższy sprawdza jedynie, czy rzeczywiście doszło do nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, albo czy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2013 r., II CZ 79/13, nie publ., z dnia 24 stycznia 2014 r., V CZ 87/13, nie publ., z dnia 22 lipca 2015 r. I UZ 6/15, nie publ.). Wszelkie inne wady, dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego (poza nieważnością postępowania - art. 386 § 2 k.p.c.), nie uzasadniają uchylecia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania i powinny być w systemie apelacji pełnej załatwiane bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12, nie publ. oraz z dnia 2 października 2014 r., IV CZ 68/14, nie publ.).

Skarżący w zażaleniu kontestują merytoryczną prawidłowość rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji w zakresie roszczenia głównego, co wykracza poza zakres normatywnej kontroli Sądu Najwyższego wyznaczonej wyżej wskazanym przepisem.

Pojęcie nierozpoznania istoty sprawy interpretowane jest jako wadliwość rozstrzygnięcia, polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania przez ten Sąd materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony przy bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 nr 1, poz. 22; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 nr 3, poz. 36 oraz z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2).

Nierozpoznanie istoty sprawy ma miejsce także w razie dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby czynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej; respektowanie uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności

postępowania sądowego uzasadnia w takich wypadkach uchylenie orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68, z dnia 23 września 2016 r., II CZ 73/16, nie publ., z dnia 8 marca 2017 r., IV CZ 126/16 nie publ. i z dnia 8 marca 2017 r., IV CZ 130/16, nie publ.).

Sąd Okręgowy uwzględnił roszczenie główne, a zatem nie rozstrzygał o roszczeniach ewentualnych. Roszczenie ewentualne jest dodatkowym roszczeniem na wypadek nieuwzględnienia przez sąd roszczenia głównego. Wprawdzie pomiędzy roszczeniem głównym i ewentualnym musi istnieć związek, ale w razie uwzględnienia przez sąd roszczenia wskazanego na pierwszym miejscu nie rozstrzyga o roszczeniu ewentualnym.

W świetle przedstawionej przez Sąd drugiej instancji, w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, merytorycznej oceny dochodzonego przez powodów roszczenia głównego, która to ocena nie podlega badaniu przez Sąd Najwyższy, istniały podstawy do przyjęcia, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Apelacyjny zakwestionował podstawy prawne uwzględnienia przez Sąd Okręgowy powództwa w zakresie roszczenia głównego, w związku z czym zaktualizowała się konieczność rozpoznania przez Sąd pierwszej instancji roszczeń ewentualnych, które dotychczas, z uwagi na przyjętą wykładnię prawa materialnego, nie stanowiły przedmiotu rozstrzygnięcia tego Sądu.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., a orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawił, zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c., sądowi, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.